

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การปรับตัวด้านความรู้ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาบ้านธารทอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
ผู้เขียน	นางสาวศิรินทิพย์ พรหมคำทิพย์
ปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.สิทธิณัฐ ประพุกธนิตสาร

บทคัดย่อ

การศึกษาการปรับตัวด้านความรู้ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ บ้านธารทอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน 2) เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดกระบวนการปรับตัวและเรียนรู้ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และ 3) เพื่อศึกษากระบวนการและผลของการปรับตัวด้านความรู้ต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการศึกษาเชิงสำรวจ รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสำรวจทรัพยากรป่าไม้ การสังเกต และการเสวนากลุ่มย่อย ข้อมูลได้รับการตรวจสอบแยกแยะเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ และนำเสนอโดยการบรรยาย ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

การผลิตของชุมชนในอดีตมีเป้าหมายเพื่อการยังชีพ วิธีการผลิตขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ วัฒนธรรม และความเชื่อท้องถิ่น ปัจจุบันเป้าหมายการผลิตได้รับเปลี่ยนไปตามกระแสของการพัฒนา ที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองคนภายนอกชุมชน และอาศัยรายได้ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยในการเลี้ยงชีพ

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและความสัมพันธ์แบบเรียบง่ายไม่ซับซ้อนตามภูมิปัญญา ความเชื่อกับธรรมชาติ ไปเป็นรูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น สังคมภายนอกเข้ามามีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ส่งผลให้คุณค่าและความหมายในเชิงเป็นแหล่งเกื้อหนุน แหล่งความอุดมสมบูรณ์ที่เอื้อต่อการมีกินมีใช้ของคนภายในชุมชน เปลี่ยนเป็นมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ในเชิงปริมาณ มีการเปลี่ยน

สิทธิการถือครองที่ดิน และชุมชนมีโอกาสนในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์ของชุมชนน้อยลง

2. เจื้อนใจที่ก่อให้เกิดกระบวนการปรับตัวและเรียนรู้ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

การปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกในระดับบุคคล องค์กร หน่วยงานรัฐ แหล่งข้อมูล ข่าวสารต่างๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิด ทักษะ ค่านิยม และการปฏิบัติต่อการผลิตและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน วิฤตการณ์และการแข่งขันทรัพยากรป่าไม้จึงเป็นแรงกดดันให้ชุมชนเกิดการปรับตัวและเรียนรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้จากหน่วยงานและองค์กรที่มีกระบวนการทัศน์ใหม่ในด้านงานพัฒนาได้ส่งผลต่อการกำหนดทางเลือกและทิศทางการแก้ไขปัญหาทรัพยากรของชุมชน ซึ่งชุมชนได้เรียนรู้ทั้งแบบเป็นทางการ โดยผ่านการประชุม การฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และแบบไม่เป็นทางการผ่านการพูดคุย การประชาสัมพันธ์ วรรณคดีกิจกรรม เป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการนำไปสู่แนวทางในการผสมผสานองค์ความรู้เดิมกับองค์ความรู้ใหม่ อันมีภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ซึ่งเป็นกระบวนการกล่อมเกลாதองสังคม และมีปัจจัยที่เกิดจากความสัมพันธ์ภายในชุมชน อันมีแกนนำ กลุ่มชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการนำเอาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร กฎระเบียบ บทเรียน และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากภายนอกชุมชนเข้ามาถ่ายทอดและก่อรูปเป็นกิจกรรม เป็นกลุ่มพลังชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. กระบวนการและผลของการปรับตัวด้านความรู้ต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้

การปรับตัวด้านความรู้ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน เกิดขึ้นจากการจัดการองค์ความรู้เดิมซึ่งเป็นความรู้ภายใน เป็นความรู้เพื่อการดำรงชีวิตภายใต้ความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นความรู้ตามแบบแผนวิถีชีวิต ผ่านกระบวนการกล่อมเกล่าและบทเรียนจากการเผชิญปัญหาของการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม และความรู้ใหม่เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก โดยผ่านกระบวนการรับรู้ข้อมูล การตรวจสอบวิเคราะห์ การผสมผสานประยุกต์ใช้ความรู้ และการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ ส่งผลให้ระบบนิเวศที่เคยเป็นป่าไร่เก่ากลับฟื้นตัวและมีความหลากหลายทางชีวภาพใกล้เคียงป่าธรรมชาติมากขึ้น

การปรับตัวด้านความรู้ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ชุมชนจึงควรมีอิสระในการเรียนรู้ โดยไม่มีการควบคุมตามกฎระเบียบอย่างเข้มงวด และความรู้ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ อันมีประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาเป็นรากฐาน โดยไม่แยกแยะออกจากวิถีการดำเนินชีวิต จะเป็นกระบวนการปรับตัวด้านความรู้ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม ดังนั้น ในกระบวนการพัฒนา นักพัฒนา และองค์กรรัฐจะต้องคำนึงถึงรากฐานความเป็นชุมชน ให้มีความสำคัญและทำความเข้าใจลักษณะภูมิสังคมของชุมชนให้ถ่องแท้

Thesis Title	Knowledge Adaptation in Forest Resource Management: A Case Study of Ban Than Thong, Tambon Huai Kaeo, King Amphoe Mae On, Changwat Chiang Mai
Author	Miss Sirintip Promkamtip
Degree	Master of Science (Sustainable Land Use and Natural Resource Management)
Thesis Advisor	Lecturer Dr. Sidthinat Prabudhanitisarn

ABSTRACT

The research on an adaptation of knowledge to forest resources management at Ban Than Thong, Tambon Huai Kaeo, King Amphoe Mae On, Changwat Chiang Mai focuses on analyses of: 1) change of production modes and natural resource utilization in communities, 2) factors and conditions affecting and permitting adaptation and learning process of communities in forest resource management, and 3) adaptation process of knowledge and its results on forest resource management.

The researcher combined qualitative and survey research methodologies, they include in-depth interview, survey of forest resource, observation, and focus group discussion in information collector. Furthermore, data were checked, categorized, analyzed, and presented descriptively. The results of this study are as follows:

1. Change of production mode and natural resource utilization in communities

In the past, people in communities produced for their subsistence. Production was interdependent with environment, culture, and local beliefs. Under economic development, production's objective had been changed to cash economy which primarily served people outside the communities and used income generated from production for living instead.

Natural resource utilization, consequently, changed from using natural resource with simple relationship relied on wisdom and belief about nature to use natural resource with more complicated relationship. Further, social factor from outside communities involved in the natural resource in communities. It changed value and meaning in obligation of using natural resource of

people in communities to the economic value which affected the use of natural resource in quantity, changing of land ownership, and lowering opportunity of people in communities to use natural resource for communities.

2. Factors and conditions affecting adapting and learning process in forest resource management

Interaction between communities and external supports of individuals, organizations, government units, and information sources initiated adaptation of skills, value, and practice of production and using forest resource in communities. Therefore, crisis about forest resource and conflicting rights had created pressure for communities to adapt and learn in natural resource management. In addition, learning from units and organizations which new development paradigm had enabled more options and directions to solve problems of communities' resource which people in communities learned formally from meeting, training, and observing. People also learned informally from talking. Besides, social relation about activities was a tool to make understanding among communities to integrate former knowledge including wisdom, culture, tradition, and belief which were process of socialization and new knowledge that include knowledge, information, rules, lessons, and experience learned from external to disseminate to communities in order to create activities for managing natural resource and environment.

3. Adaptation process and its results of knowledge to forest resource management

The adaptation process of knowledge to forest resource management occurred from indigenous knowledge which was closely related to living with nature and environment. The knowledge for subsistence living was gradually changed by lessons from mismanagement of natural resource and environment. Thus, new knowledge has developed from interaction between communities and external by receiving information, checking, analyzing, mixing knowledge, and adapting knowledge to implement. Consequently, the abundant fields have been regenerated and their biodiversity has been almost similar to natural forest.

Communities expected to have freedom of learning without conducting rules strictly. Additionally, appropriate adaptation processes of communities' knowledge to forest resource management related to knowledge in subsistence living occurred from tradition, culture, wisdom, and new knowledge. As a result for development process, developers and government organizations must consider the foundation of communities and essentially understand the geo-society of communities truly.